

Veiledende retningslinjer for utdanning og kompetansevurdering av praksisveiledere i helse- og velferdstjenestene

- basert på hvilke krav som bør stilles til praksisveilederes generiske veiledningskompetanse.

Vedtatt av UHR-Helse og sosialfag 9. februar 2018

1. INNLEDNING

Bakgrunn

Utvikling og anbefaling av veiledende retningslinjer for utdanning og kompetansevurdering av praksisveiledere i helse- og velferdstjenestene er et ledd i UHRs oppfølging av prosjektet *Kvalitet i praksisstudier i helse- og sosialfaglig høyere utdanning* (Praksisprosjektet)¹. Dette var et av flere nasjonale, faglige utviklingsprosjekter UHR gjennomførte på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet i perioden 2013-2016. Praksisprosjektet løftet fram systematisk utvikling av praksisveilederes kompetanse gjennom formelle krav til veilederutdanning som et av de viktigste tiltakene for å fremme kvalitet i praksisstudiene – og anbefalte forskriftsfesting av et slikt krav.

I desember 2016 oppnevnte Nasjonal fagstrategisk enhet for utdanning og forskning innen helse- og sosialfag (NFE-HS) en bredt sammensatt arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å utarbeide forslag til veiledende nasjonale retningslinjer for praksisveilederutdanning, i tråd med anbefalingene fra Praksisprosjektet.

Forslaget til veiledende nasjonale retningslinjer for praksisveilederutdanning består av et sett læringsutbyttebeskrivelser (krav til kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse) i tråd med Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR), og med særlig vekt på krav til felles eller generisk veilederkompetanse, og krav til ferdigheter som veileder. Arbeidsgruppen ga også anbefalinger om nivå og omfang på en praksisveilederutdanning som skal kunne gi kandidatene ønsket sluttkompetanse. [Les hele rapporten her.](#)

Høsten 2017 var forslaget på bred høring i alle relevante sektorer og tjenester, og interessen og engasjementet var stort. Høringsrunden viste at det er stor enighet på tvers av sektorene om betydningen av å stille krav til veiledningskompetanse hos praksisveiledere, men også at det er behov for fleksible ordninger for dokumentasjon av ønsket kompetanse.

Arbeidsgruppen innarbeidet høringsinnspillene i et endelig forslag til veiledende nasjonale retningslinjer for praksisveilederutdanning. Vedtaket i UHR-HS 9. januar 2018 lyder:

- *UHR-HS takker arbeidsgruppen for et grundig og godt arbeid, og for et viktig bidrag til videre arbeid med tiltak som fremmer samarbeid om kvalitet i praksisstudiene lokalt og nasjonalt.*
- *UHR-HS anbefaler at de foreslåtte læringsutbyttebeskrivelsene tas i bruk som veiledende nasjonale retningslinjer for utdanning og kompetanse for praksisveiledere. Utdanningstilbud innen praksisveiledning tilpasses nivå og omfang etter målgruppe, herunder privat sektor.*

Gjennom 2017, mens arbeidsgruppen var i prosess, kom det nye utdanningspolitiske signaler og føringer fra regjering og departement. Som et ledd i etableringen av et nytt styringssystem for helse- og sosialfagutdanningene, trådte [Forskrift om felles rammeplan for helse- og sosialfagutdanninger](#) i kraft høsten 2017. Her følger departementet delvis opp anbefalingene fra praksisprosjektet i §3 *Praksisstudier. Praksisveileder skal ha relevant faglig kunnskap og bør som hovedregel ha formell veiledningskompetanse.*

Vel så viktig er at det i samme §3 nå er forskriftsfestet at det skal inngås samarbeidsavtaler mellom utdanningsinstitusjonene og praksistilbyderen, med klare føringer for innhold:

---

¹ Prosjektrapporten fra Praksisprosjektet (2016):
http://www.uhr.no/documents/praksisprosjektet_sluttrapport_ver2.pdf

Utdanningsinstitusjonene skal inngå samarbeidsavtaler med praksistilbyderen. Avtalene skal regulere ansvar, roller, kapasitet på praksisplasser, kompetanse og samarbeidsarenaer på alle relevante nivå, og kan også regulere forsknings-, utviklings- og innovasjonssamarbeid.»

Krav om slike avtaler er også forankret i [NOKUTs studietilsynsforskrift](#) (§§2.3 og 2.3). For spesialisthelsetjenesten gjelder vedtekter og instruksjoner som forankrer ansvaret for forskning og utdanning av helsepersonell, samt regulerer samarbeidet mellom de regionale helseforetakene, universiteter og høyskoler (samarbeidsorgan og rammeavtaler). Tilsvarende forpliktende føringer utredes for helse- og velferdstjenestene i kommunal sektor.

Sett samlet betyr dette at det nå foreligger et tverrsektorielt sett av forskrifter og styringsdokumenter som forplikter alle parter til tett samarbeid om styrket kvalitet i alle ledd av betydning for planlegging, gjennomføring og vurdering av studentenes praksisstudier. Av dette følger at også krav til, og tilsyn med, kompetansen hos praksisveilederne må bli en viktig kvalitetsindikator for alle utdanningsløp med veiledet praksis.

I dette bildet vil bruk av UHRs veiledende retningslinjer for utdanning og kompetansevurdering av praksisveiledere i helse- og velferdstjenestene kunne bli et viktig element i en nasjonal dialog om samordning av krav til og vurdering av praksisveileders veiledningskompetanse:

- De vil kunne brukes til å vurdere kvalitet og ambisjonsnivå for eksisterende utdanningstilbud til praksisveiledere, og til å utvikle nye kurs- og utdanningstilbud.
- De vil kunne brukes som grunnlag for utvikling av en ordning for realkompetansevurdering av veiledningskompetansen hos yrkesutøvere med erfaring som praksisveiledere eller med veiledningsskolering fra tidligere.
- De vil kunne brukes som en kvalitetsindikator knyttet til utforming og bruk av de samarbeidsavtalene om praksisstudier som forskriften fra 2017 pålegger partene å inngå. Avtalene skal blant annet konkretisere hvilke krav partene er enige om skal stilles til veiledningskompetanse hos praksisveiledere.

UHR, ved UHR-Helse og sosial, har ansvar for at rapporten fra arbeidsgruppen og vedtaket om veiledende retningslinjer for utdanning og kompetansevurdering av praksisveiledere blir gjort kjent for alle parter. For UHR-Helse og sosial blir det viktig å ikke slippe saken der, og vil følge opp vedtaket fra februar langs disse tre linjene:

Hvordan brukes retningslinjene i forhold til gamle og nye utdanningstilbud for praksisveiledere? Er det behov for en ordning for realkompetansevurdering med utgangspunkt i retningslinjene, og hvordan kan den komme på plass? Fører bruken av de nasjonale retningslinjene til tydeligere krav til praksisveileders veiledningskompetanse i samarbeidsavtalene om praksisstudier?

2. VEILEDENDE RETNINGSLINJER FOR UTDANNING OG KOMPETANSEVURDERING AV PRAKSISVEILEDERE I HELSE- OG VELFERDSTJENESTENE

Vedtatt av UHR-Helse og sosial den 9. januar 2018

2.1. Premisser og presiseringer til grunn for vedtatte retningslinjer

- Følgende forståelse av *praksisveileder* er lagt til grunn for arbeidet med nasjonale retningslinjer for utdanning og kompetansevurdering av praksisveiledere:
  - Praksisveileder er en fagperson ansatt på praksisstedet og tillagt det daglige ansvaret for opplegg og veiledning av student eller studentgrupper i praksisfeltet. Det er først og fremst denne personen som må inneha den kompetansen som framgår av det settet av læringsutbyttebeskrivelser som utgjør de veiledende nasjonale retningslinjene. Studentene kan møte mange profesjonsutøvere som de kan få råd og veiledning av underveis i praksisstudiene, men planlagt og veiledet praksis må skje ut fra en tydelig ansvars plassering.
- Læringsutbyttebeskrivelsene er utformet i tråd med Nasjonalt Kvalifikasjonsrammeverk (NKR), og beskriver en ønsket sluttkompetanse hos dem som vil kvalifisere seg som praksisveileder for studenter ute i praksis. Målet er å få en nasjonal enighet om å utvikle en mer felles eller generisk veiledningskompetanse hos alle praksisveiledere, uansett hvilken studentmålgruppe som veiledes. Denne kompetansen vil gi et godt utgangspunkt for planlegging av arbeidet med studenter i så vel fagspesifikke som tverrprofesjonelle læringssituasjoner.
- Arbeidet med læringsutbyttebeskrivelsene har hatt et spesielt fokus på ferdigheter, ettersom praksisveiledning krever kompetanse og ferdigheter i anvendelse av praktisk rettet veiledningsmetodikk og veiledningsmodeller. Praksisveilederutdanning må derfor i stor grad inneholde arbeidsformer som vektlegger praktisk trening.
- De veiledende retningslinjene for praksisveilederutdanning gjelder på programnivå. Hvordan et utdanningstilbud bygges opp for at studentene skal kunne oppnå den sluttkompetansen som ligger i de nasjonale retningslinjene, avgjøres lokalt ved utdanningsinstitusjonene og i samarbeid med praksisfeltet.
- De vedtatte læringsutbyttebeskrivelsene ligger på masternivå, og bygger på føringer om å tilby videreutdanning på masternivå i henhold til Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR). I dette ligger det en mulighet for at et godt utviklet utdanningstilbud for praksisveiledere kan søkes innpasset som valgbart emne i profesjonsfaglige og tverrfaglige mastergradsløp.
- De vedtatte læringsutbyttebeskrivelsene kan lett omformuleres til også å ligge på bachelorgrad-nivå i hht. nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR). Det åpner for at kandidater uten forkunnskaper innen veiledning fra tidligere utdanning, også kan bygge opp nødvendig sluttkompetanse som praksisveileder.

2.2. Veiledende retningslinjer for utdanning og kompetansevurdering av praksisveiledere i helse- og velferdstjenestene.

De veiledende retningslinjene er formulert som læringsutbyttebeskrivelser for forventet sluttkompetanse på masternivå, gitt et utdanningsomfang tilsvarende 10 studiepoeng²:

Etter fullført praksisveilerutdanning eller tilsvarende, har praksisveiledere følgende sluttkompetanse relatert til veiledning av studenter i praksisstudier:

Kunnskap

Praksisveileder har

- kunnskap om sentrale begreper, teorier, empiri og tradisjoner innen veiledning
- inngående kunnskap om veileders roller og funksjoner i et mangfoldsperspektiv og i en faglig og tverrprofesjonell yrkespraksis
- inngående kunnskap om relasjon og kommunikasjon i et veiledningsperspektiv
- inngående kunnskap om læring og læringsprosesser
- kunnskap om relevante lover, forskrifter og gjeldende styringsdokumenter, inkludert forskrift om skikkethetsvurdering

Ferdigheter

Praksisveileder kan

- planlegge og gjennomføre veiledning individuelt og i grupper både innenfor egen profesjon og tverrprofesjonelt
- tilrettelegge veiledning og læringsaktiviteter i samsvar med praksisperiodens læringsutbyttebeskrivelser og arbeidskrav, og tilpasset studentens læreforutsetninger
- observere praksissituasjoner og gi læringsfremmende tilbakemelding i tråd med mål for praksisstudier
- planlegge og gjennomføre vurdering av måloppnåelse og vurderingssamtale, samt foreta løpende skikkethetsvurdering
- kunne analysere og kritisk reflektere over veiledning som pedagogisk virksomhet
- anvende ulike veiledningsmodeller og –metoder, studentaktive læringsformer og veiledningsteknologi

Generell kompetanse

Praksisveileder kan

- kritisk vurdere egen veilederrolle og konteksten for veiledningen
- reflektere over egen atferd og kommunikasjon og begrunne egen veiledningspraksis
- identifisere og analysere utfordringer og etiske dilemma i veiledning, og drøfte valg av handlingsalternativer
- anvende kunnskaper og ferdigheter i konflikthåndtering og vanskelige samtaler

---

² [Se kap. 3 i arbeidsgruppens rapport for mer stoff om Utdanningsmodeller og samarbeid om praksisveilederkvalifisering](#)